

Determinatie IJsvogel – *Alcedo atthis*.

Voor de determinatie van de IJsvogel zijn voor de Nederlandse ringers twee boeken bruikbaar (Arnhem & Arnhem 1969, Baker 1993). De eerstgenoemde is de enige Nederlandstalige en nogal summier, de tweede Engelstalig wat voor sommigen een probleem is. Bovengenoemde twee zijn gecombineerd in de onderstaande tabel en aangevuld met terzake doende kenmerken uit Cramp 1985 en Glutz von Blotzheim & Bauer 1980.

N.B. eerst leeftijd bepalen, daarna (eventueel) sexen.

1. LEEFTIJD aan de hand van de borstveren:

In het jeugdkleed hebben de borstveren fijne blauwgrijze randjes die samen een wazige blauwgrijze borstband vormen. Deze verdwijnt vanaf september geleidelijk door rui, maar sporen ervan kunnen tot in mei van het 2e kalenderjaar nog zichtbaar zijn.

eind mei t/m september:

Borst kaneelbruin met blauwgrijze, wazige borstband: **1kj**

Borst egaal kaneelbruin, gelijk aan de kleur van de buik: **na 1kj**

begin oktober tot half mei:

Borst kaneelbruin met (sporen van) blauwgrijze, wazige borstband: **1kj (vanaf 1 jan. 2kj)**

Borst egaal kaneelbruin, gelijk aan de kleur van de buik: **volgroeid (vanaf 1 jan. na 1kj)**

2. LEEFTIJD aan de hand van de pootkleur:

mei tot en met oktober:

Poten aan de voorzijde *oranje* tot *koraalrood*: **na 1kj**

Poten aan de voorzijde *bruin*: **1kj**

Let op: in de winter (vanaf half november) kan een **na1kj** vogel ook weer bruine vlekken op voorkant van poten hebben.

3. LEEFTIJD aan de hand van de rui:

IJsvogels hebben 10 handpennen (Primaries); 11-14 armpennen (Secondaries) waarvan nr.13 verkort is en nr.14 rudimentair aanwezig is; en 12 staartpennen (tail-feathers).

1e kalenderjaar / 2e kalenderjaar voorjaar:

In de herfst ondergaan de 1e kalenderjaar vogels geen vleugelrui. De jeugdruï omvat een groot deel van de lichaamsveren en mogelijk zelfs regelmatig ten minste een deel van de staartveren. De start van deze jeugdruï is afhankelijk van het tijdstip van geboorte (het broedseizoen is erg langgerekt); bij sommige vogels begint de rui al eind juli en kan begin oktober reeds afgelopen zijn, andere vogels kunnen in december een nog vrijwel geheel juveniel kleed (jeugdkleed) hebben.

na 1e kalenderjaar / na 2e kalenderjaar voorjaar:

De handpenruï van na 1e kalenderjaar vogels verloopt langzaam, en gelijktijdig (!) vanuit twee ruicentra (p1-6 en p7-10; handpennen genummerd van binnen naar buiten). De armpenruï verloopt eveneens vanuit twee ruicentra (vanuit s10 zowel naar binnen als naar buiten, en vanuit s1 naar binnen, armpennen genummerd van buiten naar binnen).

Opmerking: de rui van hand- en armpennen wordt soms (in het late najaar) onderbroken en pas is het volgende ruiseizoen afgemaakt, hetzij voordat de nieuwe normale cyclus start, hetzij gelijktijdig. Vogels met een dergelijke onderbroken rui vertonen een duidelijk verschil tussen de verse geruide pennen en de sterk gesleten ongeruide pennen; dit verschil blijft in het voorjaar zichtbaar.

4. GESLACHT:

Let op: bij vogels in jeugdkleed moet je oppassen omdat het broedseizoen erg langgerekt is (in mei t/m augustus vliegen er jongen uit). De vogels vliegen uit met een vaak opvallend korte en stompe snavel; de basis van de ondersnavel is dan bij beide sexen in variabele mate licht oranjeroze, meest voor 1/3 deel, vaak vlekkelig. In de loop van één tot twee maanden na het uitvliegen wordt de snavel scherp en puntig en neemt de hoeveelheid 'licht' bij de mannetjes af en bij de vrouwtjes toe. *Onderstaande tabel geldt daarom voor na 1kj vogels en voor 1kj vogels met volgroeide snavel (uiterlijk ca. eind september zijn van alle 1kj vogels de snavels volgroeid).*

*Ondersnavel zwart met over het algemeen een beetje (hooguit 1/3 deel) rose (licht oranjeachtig) aan de laterale basis: **man***

*Ondersnavel grotendeels (ten minste 2/3 deel) oranje tot vermiljoenrood: **vrouw***

Dank.

Op verzoek van het Vogeltrekstation maakte mevr. C.M. Liebregts (de eerste versie van) deze tabel. A.J. van Loon heeft deze uitgebreid en in alle stadia bewerkt. De ringers B. van den Brink en K. Terpstra gaven hun commentaar vanuit de praktijk. R.W.R.J. Dekker (Naturalis, Leiden) en C.S. Roselaar (Zoölogisch Museum, Amsterdam) toetsten deze tabel aan hun collectie en gaven advies.

Website.

Deze tabel staat ook op onze website www.vogeltrekstation.nl zodat u een print (één A4) voor eigen gebruik kunt maken.

Bronnen:

Arnhem J. & R. Arnhem 1969. *Gids voor Ringers met Determinatiesleutels voor Soort, Leeftijd en Geslacht*. Brussel, K.B.I.N. ISBN -.

Baker K. 1993. *Identification Guide to European Non-Passerines*. Thetford, BTO. ISBN 0-903793-18-0.

Cramp S. (ed.) 1985. *Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa*. Volume 4, Terns to Woodpeckers. Oxford, Oxford University Press. ISBN 0-19-857507-6.

Ginn H.B. & D.S. Melville 1983. *Moult in Birds*. Tring, BTO. ISBN 0-903793-02-4.

Glutz von Blotzheim U. & K. Bauer 1980. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Band 9, Columbiformes. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft. ISBN 3-400-00452-9.

Jenni L. & R. Winkler 1994. *Moult and Ageing of European Passerines*. London, Academic Press. ISBN 0-12-384150-X.

